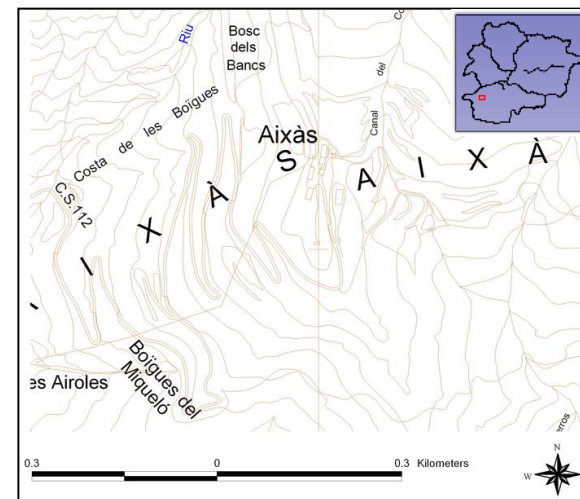

TOPÒNIM: AIXÀS

Parròquia de Sant Julià de Lòria (Principat d'Andorra)

COORDENADES: 528527,22 / 21171,25

FITXA

DESCRIPCIÓ FISIogrÀFICA:

Aixàs és una casa pairal aïllada situada a 1530 metres en un petit coll en forma d'espalla lateral de la vall d'Os de Civís, just per damunt de Bixessarri, en el quintà hi ha diversos camps on s'hi practica l'agricultura (tabac, patates, etc.) i la ramaderia (eugues). L'accés és difícil a causa de la seva orografia, actualment s'hi pot arribar a través de Bixessarri mitjançant una carretera estreta i amb moltes corbes; també es manté el camí que hi puja des de la Margineda (Santa Coloma-Andorra la Vella).

ETIMOLOGIA: Coromines (*OnCat*): “Em limito a assenyalar la versemblança que pertanyi a una arrel bascoide, segurament comuna amb la d'*Aixeus*, *Aixirivall* i *Mont-eixo*, llocs bastant veïns tots ells (...)”. D'altra banda, Coromines (*OnCat*, Vol VIII, p. 118) recull la menció de 1176 com a Pere Vives de *Exass*, llavors hi afegeix: “La grafia –ss final denota en aquest temps consciència d'un ètimon –ASSE preromà (indoeuropeus alguns, però en majoria ibero-bascos: Alàs, Escàs, Escasse, Carcasso, Turiasso, etc., cf. *Escàs* en el veí terme de *La Maçana*, cf. ETC II, 36, I, 140). També aquest s'explica com derivat del basc antic ETXE casa (veg. supra art. *Ix*, *Saneja*, *Xavierre*, etc.)”. Anglada (1993): “tant *Aixàs* com *Aixirivall* i *Aixovall* actualment apareixen amb la síl·laba *aix-* aglutinada, per analogia per mimetisme de veïnatge. Tenim documentada la seva forma antiga que ha persistit durant segles. Hem vist en els darrers trenta anys com *Aixovall* era escrit *Enxuvall* i *Xovall*; Fiter i Rossell en el seu Manual Digest, esmenta *Xirovall* per *Aixirivall*. El menys variable és *Exàs*, que ara ha agafat una grafia prefixada amb *aix-*. Aquestes consideracions ens intueixen a mirar amb preocupació no pas la grafia del *Diccionari Geogràfic d'Andorra* (DGA), sinó la fragilitat de certes tendències populars. El DGA les transcriu fidelment com els pronuncia el poble. No hi ha res a dir. És així com s'ha de fer. Documentat *Exass* (1176), *Exas* (1271), ‘terra de Exas’ i *Xas* (1272). És un nom preromà, i deu significar ‘casa’. Merament conjectural, vist que a la parròquia de Sant Julià de Lòria, hi trobem algun que altre plausiblement d'origen ibero-basc, *Aixàs*, que apareix *Xas* el 1234, podria procedir d'un ‘Ese Sa’ (esexà), ‘petita casa’ en ibèric o bé del basc ‘etxe’ (derivat de casa, ‘etxe’) amb la significació de ‘terreny erm’, casa en aquest terreny’ i també ‘pleta de bestiar’.

Tot i això, al tractar-se d'un punt de poblament, fisiogràficament actualment és molt complex determinar si aquest topònim pot participar d'un significat ‘casa’ *Exass* (Concòrdia, 1176), *Xas* (B2, 7, 1210); *Xas* (B2, 12, 1234); *Exas* (B2, 13, 1235); *Xas* (B2, 35, 1263); *Xas* (B2, 36, 1264); *Xas* (B2, 45, 1271); *Xas* (B2, 46, 1272); *Xas* (C, 30, 1340).

ALTRES TOPÒNIMS SIMILARS I TAUTOLOGIES:

Convé efectuar una comparació fisiogràfica amb altres indrets andorrans com *Aixovall* (St. Julià de Lòria) i *Aixirivall* (St. Julià de Lòria). Al Pirineu hi ha topònims que també s'ha atribuït a una arrel ‘casa’, per exemple: *Saneja* (Cerdanya), *Hix* (Cerdanya), *Esdús* (Alt Urgell), *Gréixer* (Cerdanya), etc. És convenient efectuar una comparació entre *Aixàs* i topònims bascos com *Javier*, *Javierre*, etc.

CODI: AIXÀS / JUBERRI